

Inhoud

- Wat voor man wil jij zijn? 11
Woord vooraf 17
- 1 Mannen en feminisme 21**
Intermezzo: belangrijke begrippen 24
Een man bij Vrouwenstudies 29
Feminisme in golven 34
Feminisme en neoliberalisme 37
Intermezzo: feminisme, diversiteit, racisme en intersectionaliteit 40
Gender en mannelijkheid 44
Niet tegen, maar mét mannen – niet tegen, maar mét vrouwen 46
Voorbij mannelijkheid 50
Mannenemancipatie als antwoord 54
- 2 Mannen en mannelijkheid in beweging 56**
Waarheid en werkelijkheid 57
Kennis over mannen en mannelijkheid 59
Sociaal constructivisme: mannelijkheid als constructie 61
Biologisch essentialisme: mannelijkheid als gegeven 63
Intermezzo: interpretaties van wetenschappelijk onderzoek over gelijkheid en verschil 66

Persoonlijke ontwikkeling	71
De man-box	75
Mannelijkheidscoderingen	79
Dé man bestaat niet	81
3 Problemen van mannen en mannelijkheid	83
Mannelijkheid, het patriarchaat en het taboe van zelfreflectie	87
Mannen in crisis – of mannelijkheid in crisis?	89
Mannelijk geweld	93
Arbeid en zorg	100
Relaties, intimiteit en seksualiteit	103
Van mannen naar mensen	111
4 Beeldverhaal: mannen meer mens	114
5 Waarom feminisme goed is voor mannen	121
Een wereld te winnen	122
Wat hebben mannen te winnen bij emancipatie?	124
De relatie met jezelf	129
De relatie met andere mannen	130
De relatie met vrouwen	131
De relatie met geliefden	132
De relatie met kinderen	133
De relatie met de wereld	134
Tot slot: Emancipator, voor mannen en emancipatie	137
Naschrift	144
Wat voor man wil jij zijn?	151
Dankwoord	163
Bronnen en verantwoording	167
Noten	173

Wat voor man wil jij zijn?

Toen ik dit boek schreef, een aantal jaar geleden, hoopte ik dat het een min of meer tijdloos boek zou worden. Ik wilde dat het een tijdje mee zou kunnen, waarschijnlijk omdat ik me al een tijd met dit onderwerp bezighield. Ik wilde geen boek schrijven dat te veel aan de waan van de dag zou hangen en daarmee het risico liep om snel te verouderen. Het gaat in dit boek immers om structurele en duurzame problemen, die in de diepte van ons menselijk bestaan en samenleven vorm krijgen en gereproduceerd worden. Te vaak wil men een ‘quick fix’ om de actuele problemen ‘even’ op te lossen zodat men over kan gaan tot de orde van de dag, verder met waar men gebleven was.

Maar die orde van de dag, daar waar men gebleven was, is juist deel van het probleem. Als het over geweld en ongelijkheid gaat moeten we niet doen aan symptoombestrijding maar de problemen bij de wortels aanpakken. Het systeem is niet kapot, het systeem is helaas zo ontworpen. Dat vraagt om een lange adem, en daarvoor is dus ook een boek nodig dat hopelijk langere tijd tot inspiratie kan dienen.

Sinds dit boek in 2018 verscheen, heeft het echt een eigen leven geleid, zoals de tuinkabouter in de film *Amélie* die van over de hele wereld ansichtkaarten verstuurde. Zo kreeg ik af en toe berichten over wat het boek had aangeraakt, in gang

gezet of waaraan het had bijgedragen. De berichten kwamen van individuele mannen die het een feest van herkenning hadden gevonden. Mijn boek werd als verjaardagscadeau gegeven, er werd een theatervoorstelling, een lied en nog een theatervoorstelling van gemaakt, er was een afstudeerproject, vermelding in boeken, artikelen, podcasts, documentaires, én er kwamen vertalingen naar het Duits, het Egyptisch Arabisch en in 2023 naar het Koreaans en Engels. Het deed me realiseren dat ik, door me uit te spreken en kennis te delen, werkelijk bijdraag aan beweging en ontwikkeling!

Nu brengen we het boek opnieuw uit, met een andere titel. In 2018 verscheen het onder de titel *Waarom feminisme goed is voor mannen*, een boodschap waar ik nog steeds achter sta. De actualiteit laat zien dat mannen en feminisme elkaar meer dan ooit nodig hebben.

Dat het woord feminisme sommige mensen zou afschrikken en andere juist aantrekken, wisten we van tevoren. Het is belangrijk om juist mannen en feminisme zo nadrukkelijk met elkaar te verbinden, omdat ze zo vaak als tegengesteld gezien worden. Ook dat is een onderdeel van het diepgewortelde probleem. Bij mannen en zorg zie ik iets vergelijkbaars gebeuren: veel mannen worden graag krachtig genoemd, of betrokken, of verantwoordelijk, of authentiek, maar ze worden onzeker of opstandig als ze worden beschreven met woorden die naar vrouwen of vrouwelijkheid zouden kunnen verwijzen.

De reden om dit boek met een nieuwe titel uit te geven, is dat we hopen dat dit boek nog veel meer mensen dan tot nu toe inspiratie kan bieden om met zichzelf en elkaar aan de slag te gaan. Achter in dit boek vind je een bloemlezing van antwoorden van verschillende mannen op de vraag die in de titel gesteld wordt: Wat voor man wil jij zijn?

Geïnspireerd door Mahatma Gandhi's uitspraak 'Be the change you wish to see in the world' zijn we met Emancipator – de Nederlandse organisatie voor mannen en emancipatie die ik in 2013 heb opgericht – de afgelopen jaren campagne gaan voeren met de vraag: 'Wat voor man wil jij zijn?' en de aansporing 'Be the (hu)man you wish to see in the world'. Voor veel mannen is het man-zijn blijkbaar een belangrijk fundament van hun existentiële gevoel van eigenwaarde.

Geef ze eens ongelijk in een wereld die het belang van man-zijn en mannelijkheid voor mannen ook voortdurend benadrukt, en het daarvan afwijken bestraft. Mannen leren immers dat hun man-zijn belangrijker is dan hun mens-zijn en dat ze vooral niet vrouwelijk mogen zijn of lijken. Verderop in dit boek ga ik dieper in op deze dwingende en ontmenselijkende denkbeelden.

Tegelijk is duidelijk dat er vele manieren zijn om man te zijn en dus ook vele mannelijkheden, vele invullingen van mannelijkheid. Het erkennen en vieren van de veelzijdigheid, diversiteit, complexiteit, tegenstrijdigheid en veranderlijkheid van alle manieren om man te zijn is een belangrijk deel van de oplossing. En het is een belangrijke reden waarom feminisme goed is voor mannen. Hierdoor kunnen we mannen gaan zien als de mensen die ze zijn, met allerlei menselijke eigenschappen, of we nu geleerd hebben die als mannelijk of als vrouwelijk te zien. Zo komen we bij de aansporing, of *tag line* van onze campagne: 'Be the (hu)man you wish to see in the world'.

Wees de mens die je graag zou willen zien in de wereld. Want dat is wat we nodig hebben.

Dit alles is niet alleen een individuele kwestie. We lossen grote, structurele, diepewortelde systemische problemen

niet op door alleen aan individuele verandering te werken. We moeten problemen aanpakken op verschillende maatschappelijke niveaus tegelijkertijd: op individueel niveau, op interpersoonlijk niveau, op organisatieniveau, op gemeenschaps- of cultureel niveau, en op institutioneel niveau¹. Dus moeten we ons ook afvragen wat voor mannen we eigenlijk willen zien in de wereld. En daarvoor moeten we ons afvragen in wat voor wereld we onszelf eigenlijk willen zien.

Hoe ziet onze ideale wereld eruit, en wat voor mensen leven in die ideale wereld op welke manieren met elkaar samen? Deze vragen moeten we aan mannen én vrouwen stellen, en aan die groeiende groep mensen die boven de gendertweedeling uitstijgt, die actief in de praktijk aan het experimenteren en oefenen zijn met out of the box mens-zijn.

Door onszelf en elkaar dit soort vragen te stellen ontstaat ruimte voor verandering, voor wenselijke ontwikkelingen, die wellicht veiliger en daardoor uitnodigender voelen dan het 'je mag ook niets meer'-geluid dat steeds vaker gehoord wordt. Ik denk dat het goed is te erkennen dat een heleboel vanzelfsprekendheden in ons samenleven op verschillende manieren problematisch waren en zijn en dat het goed is deze los te laten. Het samen ontwikkelen van nieuwe perspectieven kan helpen het gevoel van verlies te vervangen door het inzicht dat er een heleboel te winnen valt.

Nieuwe perspectieven voor jongens, mannen en mannelijkheid hebben we zeker nodig. In de actuele discussies van de afgelopen tijd – denk aan *The Voice*, Ajax en Overmars, Johan Derksen en *Vandaag Inside*, *De Wereld Draait Door*, *Studio Sport*, et cetera – is me opgevallen dat veel jongens en mannen oprecht lijken te denken dat wat ze doen niet erg is

of zelfs gezien kan worden als normaal gedrag dat nu eenmaal van jongens en mannen verwacht wordt. Boys will be boys. In reacties wordt dan verontwaardigd de vraag gesteld of deze mannen de afgelopen jaren onder een steen gelegen hebben, of zoiets.

Ik zou eerder het beeld van schuivende aardplaten willen oproepen. We kunnen de maatschappelijke ontwikkelingen rond gendergelijkheid zien als twee over elkaar heen schuivende aardplaten. Veel jongens en mannen leven op de oude, patriarchale aardplaat die hen vertelt dat het belangrijk is een echte man te zijn en dat te laten zien door gedrag te vertonen dat jaren-, decennia-, eeuwenlang als normaal werd gezien en als normatief werd afgedwongen. Deze aardplaat verdwijnt langzaam onder de moderne aardplaat waarop emancipatie, gelijkwaardigheid en rechtvaardigheid belangrijk worden gevonden. De jongens en mannen op de patriarchale aardplaat weten wel dat tegenwoordig ander gedrag van hen verwacht wordt, maar moeten zich ook de hele dag verhouden tot de ouderwetse patriarchale normen en waarden van mannelijkheid die van hen bepaald gedrag eisen en bovendien modern geëmancipeerd gedrag streng verbieden en bestraffen. De actuele incidenten waar we ons druk over maken zijn erupties die voortkomen uit het over elkaar schuren van deze aardplaten.

Het verzet van mannen is een achterhoedegevecht, want de patriarchale aardplaat gaat onherroepelijk verdwijnen. Maar misschien levert het nog wel aardbevingen, vulkaanuitbarstingen en weerbarstige gebergten op...

Jens van Tricht
Amsterdam, april 2023

Woord vooraf

Na vijftientig jaar op uiteenlopende manieren met het thema ‘mannen en feminisme’ bezig te zijn geweest, bevond ik me een aantal jaren geleden op een kruispunt. Er was duidelijk een toenemende interesse voor het onderwerp dat op een of andere manier mijn levenswerk is geworden.¹

Het werd tijd om alle opgedane inzichten en ervaringen te bundelen en een bijdrage te leveren aan de groeiende wederzijdse belangstelling van mannen en feminisme. Ik begon dit boek te schrijven en plannen te maken voor een organisatie voor mannenemancipatie. Inmiddels is de organisatie – Emancipator – een feit en nu verschijnt dan ook dit boek.

Feminisme is goed voor mannen, dat is het begin- en het eindpunt van dit boek. Dit inzicht staat haaks op wat men vaak denkt – ten onrechte als je het mij vraagt. Mannen en feminisme hebben elkaar nodig. Feminisme heeft mannen nodig voor een betere wereld, en mannen hebben feminisme nodig voor een beter leven. In dit boek maak ik duidelijk hoe dat zit.

Er is al veel over mannen en feminisme gezegd en geschreven, ook in Nederland.² Dit boek kan gezien worden als een poging om mijn eigen orde aan te brengen in de bestaande inzichten en deze te vertalen aan de hand van mijn eigen er-

varingen met mannen en feminisme, als man én als feminist. Ik gooi een steen in de vijver en ben benieuwd waar de krin- gen heen zullen gaan.

Mijn uitgangspunt is mijn eigen positie als hogeropgelei- de, heteroseksuele, witte man van middelbare leeftijd in het Nederland van 2018. Zeer waarschijnlijk heb ik een heel an- der perspectief op mannen en feminisme dan bijvoorbeeld een jonge, non-binaire genderqueer van kleur uit sloppen- wijken in Brazilië, Burundi of India. Maar ook heb ik een heel ander perspectief op mannen en feminisme dan veel an- dere mannen in Nederland. Mijn perspectief komt regelma- tig meer overeen met dat van vrouwen of mensen die zich buiten de gendertweedeling bevinden. Dat is mijn ervaring in de bijna dertig jaar dat ik met dit onderwerp bezig ben, in Nederland en internationaal.³

Het is spannend om als witte man dit boek te schrijven. Wie ben ik om me hierover uit te spreken? Zelfs na al die jaren stel ik mezelf die vraag nog dagelijks. ‘Sommige dingen moet je doen, anders ben je geen mens maar een lor,’ zou Jonathan Leeuwenhart⁴ zeggen. Ik vind het belangrijk om mezelf uit te spreken en een bijdrage te leveren waarvan ik geloof dat die nodig is, ook al is die niet perfect.

Ik wilde een boek schrijven voor alle mensen die het be- langrijk vinden om uit te zoeken hoe mannen en feminisme zich tot elkaar verhouden. Ik hoop dat dit het boek is ge- worden dat ik kan aanbevelen als mensen mij vragen wat ze moeten lezen om zich in mannen en feminisme te verdiepen. Het is aan de lezer om te beoordelen of dit gelukt is.

Natuurlijk hoop ik dat dit boek een zinvolle bijdrage le- vert aan de betrokkenheid van jongens en mannen bij het feminisme. Dat is hard nodig, voor henzelf, voor meisjes en

vrouwen, en voor de wereld. Emanciperen doe je niet alleen, maar samen. Het boek gaat over jongens, mannen en mannelijkheid, maar het is geschreven voor iedereen die daarmee te maken heeft – dus ook voor meisjes, vrouwen en andere betrokkenen.